

Naxçıvan müqaviləsi – 15

TDƏŞ-dən TDT-yə, Naxçıvandan Turana doğru

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Hamının yadındadır. Bu il iyulun 6-da Şuşada Türk Dövlətləri Təşkilatı dövlət başçılarının qeyri-rəsmi Zirvə görüşündə çıxış edən Prezident İlham Əliyev demişdi ki, TDT dünya miqyasında güc mərkəzlərinin birinə çevrilməlidir: “Biz böyük coğrafi məkanı əhatə edirik, üzv ölkələrdə müsbət demografik dinamika müşahidə olunur, hərbi potensialımız döyüş meydanlarında özünü dəfələrlə göstərmişdir. Zəngin təbii resurslarımız, onların nəqli üçün müasir infrastruktur, Mərkəzi Asiyanı, Qafqazı Aralıq və Qara dəniz limanları ilə birləşdirən nəqliyyat dəhlizləri, zəngin və qədim tariximiz, mədəniyyətimiz bizim böyük sərvətimizdir. Xalqlarımızın ənənəvi dəyərlərə sadiqliyi və eyni etnik köklərə malik olmaları ölkələrimizi sıx birləşdirir. XXI əsr Türk dünyasının inkişafı əsri olmalıdır”.

Xatırladaq ki, cənab Rəcəb Tayyib Ərdoğanla Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycan və Türkiyənin rəsmi müttəfiqliyinin əsasını qoyan Şuşa Bəyannaməsini 2021-ci il iyunun 15-də məhz Şuşada imzalamışdılar. TDT üzvü olan ölkələrin rəhbərləri də Qarabağ Bəyannaməsini məhz Şuşada – 2024-cü il iyulun 6-da imzaladılar.

Onu da əlavə edək ki, türk dövlətlərinin rəhbərlərinin Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş torpaqlarına səfərləri qaradaşlıq həmrəyliyinə təzahürdür. Türkiyə Prezidenti Şuşa, Füzuli, Zəngilan və Cəbrayıl, Özbəkistan və Qazaxıstan prezidentləri Şuşa və Füzuliyə, Qırğızıstan Prezidenti isə Füzuli və Ağdama səfərlər ediblər.

Bu gün artıq Türk Dövlətləri Təşkilatı kimi özünəməxsus nüfuz və güc qazanan Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının təşkilinin 15-ci il

dönümündə xatırlatmalıyıq ki, TDƏŞ 2009-cu il oktyabrın 3-də Naxçıvanda yaradılmışdır. Çünki gənc müstəqil Azərbaycanın dostluq və əməkdaşlıq etdiyi ünvanlar arasında türkdilli dövlətlərlə münasibətlərin xüsusi çəkisi var. Sevindirici haldır ki, rəsmi Bakı türkdilli ölkələrin hamısı ilə dərin və səmərəli əməkdaşlıq etməklə yanaşı, bu dövlətlərin birliyi olan Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının (Türk Şurası) fəaliyyətində də kifayət qədər fəal iştirak edir və səmərəli təkliflərlə, təşəbbüslərlə birliyin perspektivinə öz töhfələrini verir. Təşkilatın təsisçiləri Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Türkiyədir. Qeyd etmək vacibdir ki, məhz Naxçıvan Zirvə görüşü Türk dünyasının birgə tərəqqisi baxımından olduqca mühümdür. Çünki həmin görüşdən sonra Türk Akademiyası, Türk Əməkdaşlıq Şurası, Türk Miras Fondu, Türk Ağsaqqallar Şurası kimi təşkilatlar yaranmışdır.

Naxçıvan Zirvə görüşündə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev sammiti əlamətdar hadisə kimi dəyərləndirmiş və əmin olduğunu bildirmişdi ki, görüşün nəticələri faydalı olacaq, çox səmərəli işləyəcəyik və qəbul ediləcək qərarlar bizim birliyimizi daha da gücləndirəcəkdir. Türkdilli dövlətlər arasında əlaqələrin ikitərəfli formatda çox yüksək səviyyədə olduğunu məmnunluqla xatırladan Prezident İlham Əliyev əlavə etmişdi ki, BMT-də, İslam Konfransı Təşkilatında, ATƏT-də və digər təşkilatlarda ölkələrimiz bir-birinə həmişə dəstək verir və bu, belə də olmalıdır: “Çünki, bizi müştərək tarix birləşdirir, tarixi-mədəni köklər birləşdirir”.

Xüsusilə vurğulanmalı məqamlardan biri də odur ki, bu formatın yaradılmasından əvvəl türkdilli dövlətlər Türk Şurası adlı beynəlxalq qurum çərçivəsində əməkdaşlıq edirdilər. Həmin şura 1992-ci ildən etibarən keçirilən türkdilli

ölkələrin dövlət başçılarının zirvə görüşlərində qaynaqlanan ümumi siyasi iradənin nəticəsi olaraq yaranmışdır.

Qurumun əsas məramları və hədəfləri bütün türk dövlətlərinin maraqlarını əhatə edir. Həmin maraqlara daimi fəaliyyət göstərən katibliyi, Türk dünyasının ortaq əlifbasını, ortaq “Türk tarixi” kitabını və antologiyasını yaratmaq, türk ləhcələrinin qarşılıqlı lüğətini hazırlamaq, müştərək Türk Tarixi İnstitutunu təşkil etmək, Türk dünyasını bir-birinə bağlayacaq enerji siyasətini həyata keçirmək, İstanbul–Almatı dəmir yolu xətti layihəsini reallaşdırmaq və Türk dünyasının nəqliyyat şəbəkəsinə Bişkekə də qoşmaq, Bakı–Tbilisi–Qars dəmir yolunun inşasına dəstəyi artırmaq, İpək yolunun real olaraq canlandırılması, təhsil nazirlikləri və universitetlər arasında əməkdaşlığı ən yüksək səviyyəyə qaldırmaq, qarşılıqlı təqaüdü tələbə və şagird mübadiləsini həyata keçirmək və sair daxildir.

Bu qurumun beynəlxalq təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq etmək istəyi də öz müsbət nəticələrini vermişdir. Belə ki, artıq İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, ATƏT, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri Müşavirəsi, BMT, Ümumdünya Turizm Təşkilatı və digər instansiyalarla əlaqələr qurulmuşdur.

Bu il iyulun 6-da Şuşada imzalanmış “Türk Dövlətləri Təşkilatının qeyri-rəsmi Zirvə görüşünün Qarabağ Bəyannaməsi” adlı sənəddə Türk dünyasının regionda və dünyada sülh, təhlükəsizlik, sabitlik, inkişaf və tərəqqi ideyalarına sadiq olan türk xalqlarının ortaq etnik köklər, tarix, dil, mədəniyyət, ənənələr və dəyərlərinə söykənən ailə olduğunu hesab edərək, türk xalqlarının qitə miqyasında töhfələrini, global siyasət, iqtisadiyyat və sivilizasiyaların inkişafında oynadığı rolu, bəşəriyyət tarixində siyasi, iqtisadi nailiyyətlərini nəzərə alaraq, birgə fəaliyyətin istiqamətləri göstərilir.

O da əlavə edilir ki, tərəflər 2024-cü il noyabrın 11-22-də Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının (UNFCCC) Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına (COP29) evsahibliyi etməkdə Azərbaycan Respublikası hökumətinə uğurlar arzulayır və konvensiyanın tərəflərinin gözləntiləri əsasında COP29-un konkret nəticələrinin əldə edilməsində Azərbaycanın ardıcıl səylərini dəstəkləyirlər.

Uğur olsun! Əminik ki, TDT-nin Turana gedən yoldakı daha böyük uğurları hələ qabaqdadır.

*İttifaq MİRZƏBƏYLİ,
Əməkdar jurnalist*